

la paraula i el cant: camins per a la poesia

Per Joan Colomines

UNA PREVIA: DOS MOTS SOBRE LES EDICIONS DE LLIBRES

Un setmanari francès, editat l'any 1964, parlava, com d'una xifra rècord en l'edició de llibres, de l'aconseguida amb l'URSS amb 120 milions d'èxemplars. L'any 1966, segons estadístiques recents, van ésser impresos a França 247.492.025 llibres, dels quals 40 milions eren del tipus del llibre de màscara. Això vol dir alguna cosa. També té significació que un país petit com és Cuba hagi editat, el 1968, 15 milions d'obres. Quedem, doncs, que la indústria del llibre va de puja. Les xifres manen.

BREU NOTICIA SOBRE LA DIFUSIÓ DELS LLIBRES I DELS AUTORS

Lievat dels casos dels països que fan, per compte propi, una campanya de difusió del llibre incorporada a una política cultural ben planificada — com és el cas de la V/O Mezhdunaradnyab Kniga, agència russa de distribució mundial, o el de les edicions en llengua estrangera que fa Pequín —, la producció ha de rebre l'ajut oficial d'una manera indirecta. Una bona campanya d'escolarització, d'ensenyament, de biblioteques, de propaganda informativa, evidentment farà el seu fet. Però un col·locacionista aquest problema bàsic, de fons, qui de debò fa la feina de difusió són les mateixes editorials, les agències de distribució comercial i els agents literaris.

Les editorials, a tot el món, interessent el públic amb catàlegs de propaganda, amb edicions especials, amb la publicació de butlletins i àdhuc de publicacions literàries periòdiques. Forneixen, a més, material literari dels llibres pròxims a publicar a les revistes literàries, als setmanaris i a les edicions suplementàries que els diaris de prestigi fan setmanalment: els suplementos del «The Times» i de «Le Monde», per a esmentar els més en voga entre nosaltres. Els editors, a més, celebren anualment convencions, reunions, es mouen dins les societats d'escriptors: el Pen Club Internacional o la Comtes, organitzen fires del llibre — com l'Anual de Francfort — i àdhuc, ara, s'han decidit a organitzar el Festival del llibre, un autèntic *show* literari. Aquest primer festival tindrà lloc cap al començament de juny a Niça, i reunirà escriptors, editors, llibreters, bibliotecaris, impressors, il·lustradors

Jacques Brel i Georges Brassens, de primer coneguts com a cantants i després reconeguts com a poetes. Georges Brassens obtingué el Grand Prix de poesia de l'Acadèmia Francesa l'any 1967.

... públic. Aquest festival va encaminat a potenciar l'esforç que avui hom fa per tal de salvar, i d'estendre, el gust per la lectura. Hi haurà exposicions de llibres i una gran varietat de manifestacions literàries sobre tota mena de temes: des dels històrics fins als esportius. No hi mancarà ni el teatre, ni el cinema, ni la televisió. Ni la cançó, és clar.

PARLEM ARA, TAMBÉ BREUMENT, DELS AGENTS LITERARIS

A Catalunya no n'hi ha cap, d'agent literari, i ho som tots. Tots fem el possible per tal d'expandir les nostres coses. Però en lloc de guanyar-nos-hi la vida, que és la feina de l'agent, sovint la hi perdem. No ho tenim ben muntat, això és clar. L'agent literari és un ofici corrent a Nord-Amèrica. Michel Hoffmann era el de Steinbeck, i en constitueix l'exemple típic. Hoffmann és el secretari del Sindicat d'agents literaris, del qual sindicat Jenny Bradley és la president. Una dona amb molta d'empenta i que fou l'agent que va tenir cura de Marcel Proust, André Gide, Rainer Maria Rilke, André Malraux, Paul Valéry, Jean Cocteau, Saint-Exupéry, etc. A Europa la cosa no arriba a tant, però existeixen els agents d'*import-export*. Maria Schébéko té cura, a París, dels interessos de Graham Greene, d'Arthur Miller, de Tennessee Williams i, al mateix temps, ha llançat, fora de França, Pierre Boule, Jean Hougron i Yaël Dayan. L'agent literari beneficia l'autor introduint-lo, ajudant a popularitzar-lo, i indirecte-

Pierre Seghers, poeta i editor de poesia, impulsor del llibre-disc a França. Dibuix de Denise Perrier, 1956.

tament beneficia la literatura en proporcionar obres de qualitat i d'actualitat capaces d'interessar els lectors. És un camí, doncs, per a la literatura.

I COMENÇEM A PARLAR DE POESIA

He demanat aquesta preüvia a fi de situar el lector, superficialment però amb dades segures, dins el món de l'edició del llibre. I per tal de fer-li adonar de l'esforç que hom fa per a la difusió de la literatura escrita. Tot el que ha estat dit ací, hom pot aplicar-ho, sense dades concretes, a la poesia.

PER ALS QUI ESTIMEN LA NOSTRA LLENGUA I LA VOLEN APRENDRE

(Joves i grans)

Gramàtica i molts exercicis, tot basat en el vocabulari:

CATALÀ - CASTELLÀ CASTELLÀ - CATALÀ

CLAU d'exercicis en opuscle apart

Mètode segons el CATALÀ BASIC (Premi Fundació Huguet 1967)

CATALÀ A L'ESCOLA

BECEROLES (6-7 anys) A. Garriga

ESTELS (7-8 anys) A. Garriga

BON MATÍ (6-8 anys)

S. Sorribas i Roig - J. Ruiz i Colonja

"SELECTA DE LECTURES"

1. LES PLANTES, ELS ANIMALS,
ELS ELEMENTS

2. LA MAR, LA PLANA, LA MUNTANYA
A. Martorell

EDITORIAL TEIDE, S.A.

Bori i Fontestà, 18 - BARCELONA, 6

Però que en aquesta branca de la literatura l'esforç que hom fa és indiscutible, és obvi de dir-ho. Els mateixos poetes són a primer rengle de l'esforç. Vegem-ho. El divorci que algú va detectar entre els poetes i el públic només tenia una solució: que poetes i públic trobessin la manera d'aplegar-se novament. Com a l'època del Romanticisme. I els poetes han anat, decidits, a l'encontre de llur públic. «M'esperen», ha dit Xavier Amorós en un poema. És el «baixar al carrer», és el fer que la gent no ignori els poetes perquè aquests poetes no han ignorat la gent. És usar d'un llenguatge poètic que expressi i difongui les veritats actuals. Que la gent s'adoni que la poesia reflecteix les preocupacions de cadascun de tots nosaltres. En definitiva, del que es tracta és, com han dit J. L. Maxence i G. Robin en una enquesta sobre poesia, de vèncer un gran enemic de la poesia: la indiferència.

Hi ha l'esforç dels editors: el de Pierre Seghers i el de Gallimard a França, el de Farrar, Straus and Giroux als Estats Units, el dels editors del Penguin Book a Anglaterra, el d'Einaudi i el de Laterza a Itàlia, el de Suhrkamp a Alemanya, etc., per tal d'aconseguir una audiència més gran. Però no és només pels camins tradicionals de l'edició que hom intenta de progressar: alguns editors de poesia, per exemple, han aconseguit d'interessar el públic indiferent a la poesia amb al·licients nous, amb noves facetes. La inclusió de Georges Brassens a la col·lecció «Poètes d'aujourd'hui», de Seghers, i la de Jacques Brel, han reportat, en quatre anys, la venda de 300 i de 200 mil exemplars de llibres, respectivament, d'aquests autors. Uns lectors que després s'hauran d'interessar, ben segur, pels poemes de Luc Bérimont, de Jacques Prévert, de Paul Eluard o de Louis Aragon. Perquè tot és començar.

L'EXEMPLE DE PIERRE SEGHERS

En una entrevista feta a Seghers per Joan Rabascall, fa sis anys, i que jo havia de publicar a «Poemes», aquest poeta-editor ens parlava de com havia conegut la poesia catalana i de com s'assabentava del contingut de la nostra publicació de poesia: la hi llegia un amic. Admirable! Així vol dir-ho tot. Vol dir que aquesta mena de curiositat intel·lectual l'ha d'haver ajudat per a publicar més de 200 volums de poesia, entre els quals hi ha els de Josep-Sebastià Pons i d'Agustí Bartra. I no és estrany que hagi publicat nombroses antologies de poesia, entre les quals va prometre la inclusió d'una de catalana. Aquesta actitud és la que li manté l'entusiasme de voler publicar Josep Carner o Salvador Espriu. N'està, d'entusiasme, perquè ell sap que les tres quartes parts dels lectors dels llibres que edita tenen menys de vint-i-cinc anys. Sap que cada dia rep una mitjana de cinc manuscrits de poesia, i sap que a França hi ha, actualment, més de tres-cents bons poetes vivents. Ha estat aquest mateix entusiasme que l'ha mogut a incloure Brassens i Brel juntament amb Rim-

JEAN DU HAUT

Les Sept Poèmes d'amour en guerre

BIBLIOTHÈQUE FRANÇAISE

La portada del llibre que Paul Eluard publicà, amb pseudònim, durant la Resistència francesa.

baud i Baudelaire. I li ha sortit redó. És clar que Seghers es lamenta de que l'estat, quan n'hi ha, doni subvencions per a primeres representacions teatrals o bé per als curtmetratges, i que no doni res per a la poesia. Hi ha, doncs, encara, desequilibri i dificultats. Que cal vèncer.

UN AGENT DE PRIMER ORDRE: EL DISC

Atahualpa Yupanqui va iniciar la publicació dels seus llibres l'any 1940: *Piedra solitaria* (1940), *Aires andinos* (1946), *Guitarras* (1956). L'any 1968 li publicat *El Baladín perseguido*. Per fins que «Le Chant du monde» no publicà el disc *Basta ya*, Yupanqui no començà a ésser conegut de debò. En aquest cas, la cosa ha anat a revés que en els casos Brassens i Brel: però a tots tres casos allò que penetra ha estat la difusió per del disc. En realitat, a un bon autor com Pierre Seghers, aquests no podien passar-li desaperçuts. Per això quan Gabrielle Robinet, preguntada: «Sou partidari de les tures silencioses?», ell respongué: «No perquè priven el mot de la seva funció musical. La veu — diguem — no a l'obra la seva veritable dimensió, el seu alè; la veu valora els accents, les ruptures, tota la paleta del llenguatge».

EL DISC LITERARI AL SERVEI DEL LLIBRE: FRANÇA

En una altra nota veurem l'existència de gravacions antigues de la veu humana. Però fins que la reproducció no va poder fer-se còmoda, és a dir, fins que no aparegué el disc de 1/3 revolucions per minut, o sigui, a long-play, l'empresa no es concretava. Podem remuntar-nos, però, a 1943, i ja trobarem una empresa que no fou comercial però sí que fou efectiva a gran escala a França. És la «Union des aveugles de guerre».

va inaugurar la biblioteca del *Livre parlé*. El 1967, aquesta societat, dirigida per Gaston-Louis Roux, comptava amb 1096 obres gravades, les quals amb representen 23.328 matrius. (*Guerra i Pau*, per exemple, ha estat reproduïda íntegrament en 177 discs de llargada durada.) Però ben aviat d'altres editors inicien la comercialització. Una de les enquestes que he consultat parla d'aquesta comercialització: el 1945, *Éditions Festival* editen la col·lecció literària «Auteurs français» i després la col·lecció «Leur Œuvre et leur voix», amb textos de Valéry, Colette, Cocteau, Camus. En una altra del disc hi havia un recitat dit per l'autor (inèdit o bé reproduït d'una gravació experimental), i a l'altra hi havia fragments de les obres d'aquests mateixos autors dits per grans intèrprets: Gérard Philippe, Michel Simon, Pierre Fresnay. La cosa progressa. I *El petit príncep*, gravat, va aconseguir una venda de mig milió de discs. I el disc *Les plus beaux poèmes de la langue française*, amb els intèrprets Gérard Philippe i Maria Casares n'aconsegui una de semblant. Hi ha veritables filigranes: Hachette edita l'*Encyclopédie sonore*, col·lecció de discs amb textos de poetes, de

dramaturgs, de novel·listes, i la casa Pathé-Marconi ha editat el *Dictionnaire sonore Larousse-Pathé*, en 40 discs repartits en 10 àlbums. Conté, ultra cants d'ocells o sons d'instruments de música, la veu d'antics poetes, per exemple la d'Apollinaire, i dels moderns, és clar. No obstant això, el disc continua essent un producte de luxe, i la producció literària és l'u per cent de la general. Editen: Decca, Chant du Monde, Philips, Boîte à Musique, Polydor, Ades, Festival, Barclay, Pilote i Seghers. Al catàleg de discs «Poètes d'aujourd'hui», de Seghers, hi figuren una cinquantena de poetes. Què ha fet Pierre Seghers? Ha aprofitat el llibre de poemes al disc: ha creat el llibre-disc. Serà d'interès consignar els preus: el llibre sol val unes 100 ptes., el disc sol (disc petit), unes 140 ptes. El llibre-disc, en un àlbum luxós, surt a unes 280 ptes. No són, doncs, edicions massa accessibles. Però són un bon intent, intent que pretén l'èxit, car tots els poemes són dits per excel·lents actors, i ni els poetes vivents no diuen llurs poemes. En canvi, d'altres edicions tenen un sentit més documental o històric: per exemple, l'edició que fa poc «Les Lettres françaises» ha fet amb el títol

La voix d'Aragon i que surt a unes 630 ptes.

LES EDICIONS EN LLENGUA ANGLESA

Els catàlegs de les cases angleses i americanes de discs dediquen molt d'espai a l'edició dels *spoken word*. Fer una enumeració d'aquestes edicions fóra reproduir aquests catàlegs. Es de tota evidència que aquests països han arribat a un grau de cultura molt elevat i madur, i l'empresa de l'edició del disc de poesia hi viu a ple rendiment. Argo, Gramophone, Philips, Decca, EMI, EMG Handmade Gramophones, His Master's Voice, a Anglaterra; Spoken Arts, Caedmon, Dover, Folkways Scholastic, RCA Victor, als Estats Units d'Amèrica. I d'altres cases més menudes, i filials, a una i altra banda de l'Atlàntic. I títols: com la llarga sèrie *The English Poets: from Chaucer to Yeats*; la de la poesia religiosa: *The Golden Treasury of Catholic Verse: Belloc, Chesterton, Thompson*; i la dels poetes actuals: *The Poet Speaks*, que fins ara compta amb una sèrie de deu discs de 30 cm. Crec que és del tot innecessària una enumeració detallada. El disc, de la mena que sigui, en aquests països té

RÉCITAL
de Poète Soviétique

EVTOUCHENKO

Invité dans le cadre des ÉCHANGES CULTURELS entre la FRANCE et l'UNION SOVIÉTIQUE

Œuvres lues :
« LES HÉRITIERS DE STALINE »
« BABY YAR »
et des poèmes sur la RUSSIE, la FRANCE et CUBA
dits par l'AUTHEUR en langue russe et par

JEAN VILAR
dans la traduction française de Paul CHAULOU

★

Le recital sera suivi d'un **DIALOGUE** avec

EVTOUCHENKO
qui répondra à des questions qui lui seront posées oralement ou par écrit.

On peut déposer les questions écrites au contrôle, à l'entrée.

LOCATION OUVESTE

LUNDI 25 FEVRIER à 20 h 30

au PALAIS de CHAILLOT

★

Prix des places
1,50
3 et 4,50 F

Emyln Williams, que diu poemes de Dylan Thomas, en un disc.

Programa d'un recital de Evtuichenko.

un consum extraordinari, i els de poesia tenen un exit de venda considerable. Segons Mr. Horace Yancy Edwards, consol del departament cultural americà, Robert Frost s'enduà el prestigi de la més gran venda. El que nosaltres, doncs, en diem un *experiment*, és un fet en aquests països. I és que en aquests països la poesia interessa. Com a fet curiós citare el servei de l'Architectural League of New York: l'Anomenat *Dial-a-Poem*. Fent una trucada telefònica a *Dial-a-Poem*, podrem escoltar des d'un fins a tretze poemes recitant la pròpia poesia. Els poemes són canviats diàriament i poden ésser escoltats durant el dia o durant les nits d'insonni. Ha estat un projecte de John Giorno, un poeta interessat en l'electrònica i en les escenificacions poètiques. Giorno crite aquest servei com una nova manera de publicació que facilita una més gran difusió dels poemes i de la poesia.

Hi ha, però, en aquest moviment dels *spoken word*, un fet allisonador. És el següent: al·lo que a França i a d'altres països europeus és una obra purament d'abast comercial, als països de llengua anglesa és fonamentalment molt en la de la cultura. La política cultural americana i, sobretot, l'anglesa (més fàcil de veure), enllaça els vastos camps de l'ensenyament universitari, de la difusió de la cultura autòctona i de les necessitats dels membres de les seves comunitats, sota el patronatge de l'estat, el qual protegeix i fa possi-

ble al·lo que convé de fer. Les múltiples edicions del disc parlat que hem vist, generalment són fruit d'una cooperació entre els elements que poden fer possible l'exit. D'una banda, les universitats: Oxford, Oklahoma, Columbia, Cambridge, que proporcionen l'orientació, la direcció, la realització literària, i, d'altra banda, un organisme estatal de protecció. En darrer terme, una casa editora que posa al servei de la cultura tot un muntatge industrial i de distribució comercial. I així s'hi guanyen diners i en surt beneficiat tothom: promotors, públic, i la cultura.

Per això Seghers, a França, es queixa i amb raó. I ell té on queixar-se. Que no és pas poca cosa.

CONCLUSIONS A LES EXPERIÈNCIES ALIENES

¿Què ha representat per a la poesia tot aquest moviment? ¿De debò que pot haver contribuït a la seva difusió? No hi ha cap dubte que la poesia escoltada de la mateixa veu dels poetes o en la veu d'un gran actor desvetlla més interès. Ja ho digué Apollinaire l'any 1913: «Gran nombre de textos han estat escrits per a ésser dits, i llur "música" ho exigeix». I ara també sabem de la gran importància de la dicció dels mateixos poetes dins la nostra poesia, tota al servei de la comunitat. ¿Què no havia de representar la veu d'Eluard durant l'ocupació alemanya (encara que signés Jean du Haut), dient els seus

poemes de resistència, posant patèticament en relleu la seva total abnegació a la causa de la llibertat francesa? Què no havien de significar els poemes llegits per Pasternak davant milers d'oients que corejaven l'anomenat de les estrofes? Què no ha representat Evtuixenko declinant trionfàntment el seu poema *Baby* al peu del monument a *Maiakovski* o al convent dels Caputxins de *Surià*? I Robert Lowell llegint els seus versos antibèlics a l'*Ambassador Theatre* de Washington després d'encalçar una magna manifestació en contra de la guerra del Vietnam fora dels reixes del Pentàgon? Els qui han escoltat Pere Quart, dret enmig dels centenars, dient els seus versos, hauran pogut adonar-se de la màgia i verb en boca del mateix poeta.

No hi ha cap dubte del gran paper que el disc literari ha jugat a la nostra època, i en el cas concret de poesia en disc moltes vegades ens ajuda a comprendre la poesia i el poeta, ens hi ha atansat més, ens ha convertit el que podia haver estat i perassa d'arxiu en vivència comparada, que al capdavant és el veritable destí de la poesia. A més, li ha obert un nou horitzó, i l'ha posada l'abast d'un públic inquiet, dinàmic i poc donat a l'enclausament, com la joventut d'avui. Sobre el cas concret de la catalana i de les nostres edicions, penso parlar-ne.

JOAN COLLMINI

EDITORIAL ANDORRA S. L. Pl. Príncep de Benlloch, 3 Andorra la Vella - Principat d'Andorra.

ELS OFEREIX EN EL DIA DEL LLIBRE EL LLIBRE DEL CENTENARI

POMPEU FABRA per Josep Miracle

Un volum de més de 600 pàgines, molt il·lustrat, relligat amb pell i or, sobrecoberta de R. Giralt Miracle i protecció de plàstic. Format 22,4 x 15,6.

Col·lecció Meritxell

G. K. Chesterton - Sant Francesc d'Assís. Ptes. 165.

Rabindranath Tagore - Obra Selecta. Ptes. 200.

Miguel Angel Asturias - El Senyor President. Ptes. 250.

Col·lecció Ahir-Demà

La Defenestració de Xènius - G. Díaz-Plaja. Ptes. 165.

L'Alba dels Primers Camins - Lluís Capdevila. Ptes. 275.

La República Moderna - P. Mendès-France. Ptes. 250.

DOS LLIBRES DEDICATS SOBRETOT ALS NOIS I A LES NOIES

DANIEL-ROPS - La Història Sagrada dels meus fillols. Ptes. 175.

L'Evangeli dels meus fillols. Ptes. 175.